

jesztése is valahogy így történhetett. A görög könyvpártolásnak, könyvvásárlásnak tanubizonyságai azonban a hazai görög magánkönyvtárak: GAVRIIL KALONÁSZ, ZAVIRÁSZ és EFRÓNJUSZ POPOVICZS könyv- és kéziratgyűjteményei.

A hazai könyvtörténet szempontjából is rendkívül becses bibliográfia kitűnő bevezetésének végén a magyarországi görög egyházközségek könyvtárainak görög könyveire s általában a Magyarországon őrzött görög (újgörög) könyvekre találunk rövid utalást.

A hazai könyvtudomány örömmel könyveli el HORVÁTH ENDRE bevezető tanulmányának s bibliográfiájának szép eredményeit, amelyek a Magyarországon készült könyvek egy külön csoportjáról adnak tanulságos, hasznos összefoglaló áttekintést. A könyv PANAJÓTISZ PIPINELISZ görög követnek, a magyar-görög szellemi kapcsolatok lelkes barátjának és támogatójának van ajánlva.

TRÓCSÁNYI ZOLTÁN.

Raichle, Walter : Das ungarische Zeitungswesen. Seine Entwicklung und heutige Struktur. Berlin, 1939, Walter de Gruyter et Co. [4] 151 [1] l. (Ungarische Bibliothek für das ungarische Institut an der Universität Berlin. Herausgegeben von JULIUS VON FARKAS. Erste Reihe 22.)

RAICHLÉ munkája két részre osztható. Az első a magyar időszaki sajtó történetének rövid, de világosan rendszerező összefoglalása; a második részben a modern német sajtótudomány világitásában elemzi hazánk sajtóviszonyait az 1930-as években. Voltaképen ez a második rész is történetivé vált; a legutóbbi két év változásairól ugyanis a könyv — mely már 1937-ben befejezést nyert — nem vehetett tudomást. Számos közgazdasági, kiadástechnikai és sajtópolitikai vonatkozása miatt ez a rész mégis a szorosabban vett publicisztikai kutatást fogja gazdagítani; e helyen csak a magyar sajtó multjáról adott fejlődéstörténeti képet méltathatjuk.

FERENCZY JÓZSEF hírlapirodalomtörténete óta a magyar sajtó egész történetét átfogó mű nem jelent meg; FERENCZY munkája azonban ma is használható és kiindulópontja lehet, sőt kell is, hogy legyen a részletkérdések új feldolgozásának, amelyen majd a magyar sajtótörténet új és teljes szintézise felépülhet. FERENCZY irodalomtörténeti szempontból indul ki s a magyar sajtótörténeti részletmunkák is ezt az utat járják; már csak ez okból is számos új gondolatot ébreszt RAICHLÉ munkája, mely a sajtó specifikus szempontjait helyezi előtérbe. Méltó tehát a kiadványsorozathoz, amelyben megjelent: nem egyszerű vezérfonal akar lenni a külföldi kutató részére, hanem maga is új anyagot s új szempontokat szolgáltat a tudományos kutatásnak.

Sajtónk történetét RAICHLE hét korszakra osztja fel: 1. az időszaki sajtó kezdetei, 2. az első magyarnyelvű hírlapok, 3. a politikai újságírás kialakulása, 4. az abszolutizmus korának sajtója, 5. a kiegyezés publicisztikai előkészítése, 6. a kiegyezés kora, 7. háború és forradalom. Az eddig kevésbé feldolgozott legújabb korszaknak nagyobb teret és részletesebb előadást szentel. De vannak eredeti meglátásai sajtónk kezdeteit s kialakulását illetőleg is. Így mindjárt az első fejezet felosztása, amely a magyar sajtó kezdeti állapotát nyelvek szerint tárgyalja; szerinte a tulajdonképeni magyar sajtó kialakulását előbb a latin-, majd a németnyelvű újságok *korszaka* előzi meg. Az idegennyelvűséget tehát lényeges, sőt majdnem szükségszerű tulajdonságnak fogja fel. Ez a felosztás szinte önkénytelenül arra a kérdésre vezet, *miért* volt a magyar sajtó kezdetben idegennyelvű? Egyes városok, mint éppen Pest, Buda és Pozsony német lakosságának igénye egy-egyében nem kielégítő magyarázat. Hitünk szerint a kérdést érdemes volna részletesen megvizsgálni.

Talán a publicisztikai szempont túlsúlya okozza e történeti összefoglalás egyetlen lényeges hibáját, t. i. azt, hogy a folyóiratok kimaradtak belőle. A magyar sajtótörténetben pedig éppen a XIX. század elején ezek döntő jelentőségűek: az I. Ferenc korabeli rendőri- és cenzuraviszonyok — melyekről egyébként RAICHLE maga ad érdekes képet — a politikai újságírást teljesen megbénították. Helyettük a nemzeti szellem kifejezését s vezetését a folyóiratok vállalták. SZÉCHENYI KISFALUDY KÁROLYT nem azért szemelte ki az első politikai lap, a *Jelenkor*, szerkesztőjéül, mert a költőt tisztelte benne, hanem mert KISFALUDY már előbb, mint folyóiratszerkesztő, megmutatta képességeit.

SZÉCHENYI szerepének megítélése ellen is tehetnénk kifogást: szerző nem különíti el élesen SZÉCHENYIT a *Világ* konzervatívjaitól; a konzervatív újságírók közé sorolt SZÉCHENYI szerepe nem volna egészen érthető. Szerző nem ismerte VISZOTA GYULA munkáját SZÉCHENYI és KOSSUTH írói és hírlapi vitájáról, amely a negyvenes éveknek sajtótörténeti szempontból is alapvető feldolgozása.

Az élénk és pontos történeti összefoglalás nagy értéke azonban, hogy a sajtóval kapcsolatos gazdasági, közlekedési, hírszolgálati viszonyokra is kiterjed. Bár nagyrészt ismert adatokat használ fel, ezeknek ily irányú feldolgozása új a magyar sajtótörténetben.

DEZSÉNYI BÉLA.

Dr. Dóczy Jenő—Dr. Wellmann Imre—Dr. Bakács István : A magyar gazdasági irodalom első századainak könyvészete. (1505—1805). Kiadta a M. kir. Mezőgazdasági Múzeum Könyvtára. Összeállí-